

Образложение за зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија на 0,75%

(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.2/23)

Врз основа на редовната квартална оцена на системските ризици, што ги вклучува податоците за третиот квартал на 2022 година, вклучително и најновите показатели, Народната банка донесе одлука за **зголемување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија од претходно утврдените 0,5% на 0,75%, со почеток на примена од 1. јануари 2024 година.** Стапките на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките кон клиенти од други земји ќе се применуваат согласно со висината на стапката којашто е утврдена од надлежниот орган на другата земја. **Банките се должни да ги вклучат овие стапки во пресметките за утврдувањето на вкупната стапка (или т.н. специфична стапка) на противцикличниот заштитен слој на капиталот за првиот квартал од 2024 година.**

Одлуката за зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија се темели на оцените за натамошно постепено зголемување на цикличните системски ризици во услови на продолжена неизвесност, вклучително и на пазарот на недвижности.. Во вакви услови, кога ризиците сеуште не се одразиле врз билансите на домашните банки, со **зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот се влијае превентивно кон натамошно јакнење на капиталната сила на домашните банки со што се придонесува за јакнење на стабилноста и отпорноста на банкарскиот систем, а со тоа и на севкупната финансиска стабилност.**

При оценка на цикличниот системски ризик и при утврдувањето на висината на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите во Република Северна Македонија Народната банка врши анализа на основниот и на дополнителните показатели за системскиот ризик. Основниот показател го прикажува отстапувањето на соодносот помеѓу кредитите одобрени на нефинансискиот сектор од земјата и бруто домашниот производ од неговиот долгорочен тренд. Доколку отстапувањето е над 2 процентни поена, тоа посочува на знаци на прекумерен кредитен раст кој што може да доведе до прегревање во економијата, и е сигнал за воведување стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот поголема од нула. Заради сеопфатна анализа на системскиот ризик, Народната банка, согласно со европските стандарди, зема предвид и други дополнителни показатели, како што се показателите за финансиските пазари, отпорноста на банкарскиот систем, домашната економија, пазарот на недвижности и слично.

Според најновите оценки заклучно со третиот квартал на 2022 година, **основниот показател** и натаму е под неговиот долгорочен тренд со отстапување од -3,3 п.п.. Воведувањето и тековното зголемување на противцикличниот заштитен слој го сугерираат **т.н. дополнителни податоци за системскиот ризик**, пред се, оние кои се поврзани со пазарот на недвижности и макроекономскиот контекст чие следење е многу важно бидејќи ги открива другите извори на ризици, што не се директно поврзани со динамиката на

кредитниот циклус, а може да ја поттикнат цикличната природа на кредитниот ризик. Ова пред сè се однесува на забрзаниот раст на цените на становите кои во третиот квартал се зголемија за 21,2% на годишна основа (што е највисок раст од периодот на глобалната финансиска и економска криза), при натамошен висок раст на станбените кредити. Ризиците во овој сегмент се дополнително нагласени со продолжениот општ раст на цените, што е над првичните очекувања, како кај нас, така и во многу земји, и е причина за затегање на финансиските услови, како дополнителен фактор на ризик за кредитоспособноста на банкарските клиенти. Иако засега нема знаци за остварување на кредитниот ризик во билансите на банките а портфолиото на станбени кредити и натаму е здраво и со највисок квалитет, овој ризик е дополнително нагласен од неизвесниот макроекономски контекст во услови на продолжени геополитички превирања и неизвесност околу времетраењето и последиците од руско-украинската војна што создава ризици за економската активност и инфлацијата.

Најновите податоци од банкарскиот сектор ги потврдуваат оцените за стабилни биланси на домашните банки, што се потврдува и со редовните стрес-тестови коишто покажуваат дека банките се генерално отпорни на можни шокови. Стапката на адекватност на капиталот во третиот квартал се зголеми до 17,7%. Задржан е добриот квалитет на кредитното портфолио со стапка на нефункционални кредити од околу 3%, што е помалку од претпандемичното ниво. Банките остваруваат позитивни финансиски резултати во работењето, што е исклучително важно бидејќи позитивниот финансиски резултат е важен внатрешен извор на нов капитал и главен двигател на подобрената солвентност на банкарскиот сектор. **Со издвојувањето на дополнителен капитал уште повеќе ќе зајакнат билансите на домашните банки и нивната подготвеност за справување со евентуалните шокови, што е во насока на натамошно одржување на стабилноста на банкарскиот сектор и способноста за одржливо кредитирање на домаќинствата и на корпоративниот сектор.**

Во услови на евентуална значајна материјализација на ризиците во билансите на банките, а имајќи ја предвид природата на противцикличниот заштитен слој на капиталот и насоките на релевантните европски институции¹, Народната банка може да ја преоцени потребата од негово делумно или целосно ослободување, како поддршка на работењето на банките при евентуални неповолни сценарија.

Се очекува како и досега, банките и натаму претпазливо да ги планираат своите капитални потреби и да му дадат приоритет на зачувувањето и натамошното јакнење на капиталните позиции, соодветно со преземените ризици во работењето. Народната банка ќе продолжи со внимателно следење на системските ризици, при што, како и досега, висината на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот ќе ја преоценува на редовна квартална основа.

¹ [Изјава на Управниот совет на ЕЦБ за макропрudentните политики од 2.ноември 2022 година](#)
[Предупредување на Европскиот одбор за системски ризици од 22.септември 2022 година](#)